FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova

Posudek na diplomovou práci
Mgr. Ivety Ptáčníkové,
Politizace sexuality v Jihoafrické republice
(Posudek vedoucí práce)

Iveta Ptáčníková při volně tématu své diplomové práce zužitkovala svou expertízu afrikanistky a obohatila tak škálu genderových analýz, vznikajících na katedře GS o téma, které překračuje obvyklý radius zpracovávaných témat. I výzkumná otázka práce, která hledá souvislosti mezi tematizováním sexuálního násilí ve veřejném a mediálním diskurzu v jihoafrické republice s hledáním „nové morální idee jihoafrického národa“ (str. 16) dává tušit nejenom vhled do klíčových historických debat v Jihoafrické republice, ale i schopnost formulovat vyspělé genderové výzkumné otázky. Autorka v práci prokazuje zjevný rozhled po rozsáhlé převážně cizojazyčné literatuře, a představuje úctyhodné množství zpracované těžko dostupné primární matérie. Výsledná podoba práce nicméně nedostává zcela těmto příslibům a potenciálu autorky. Nicméně i přes kritické výtky (viz níže), potřebu důkladnější redakce textu a dotažení analýzy se jedná o velmi dobrou diplomovou práci a práci, která obohatí genderové debaty v ČR.

Teoreticko-konceptuální část práce je vystavěna tak, aby autorce poskytla oporu při vlastní analýze a tematizuje gender a sexualitu ve vztahu ke koloniální historii JAR a historii apartheidu. Gender i sexualita jsou důsledně diskutovány jako historicky a sociálně podmíněné vztahy moci. Zvlášť důležité je to, že autorka od počátku upozorňuje na (post-)koloniální charakter pohledu na Afriku jako na „druhou“, a to, do jaké míry tato perspektiva a pozice „panského rozumu“ ovlivňuje europo-centrické ale i post-aparheidní nahlížení na sexualitu „černých“ žen a mužů, definuje exotizující a zároveň morálně-panický diskurz o pověrách o léčivých schopnostech panenství, i léčitelské přístupy k HIV/AIDS. Na pozadí tohoto kontextu se ukazuje inovativnost autorčiny výzkumné otázky, která sleduje právě to, jak pohled na sexualitu, resp. sexuální násilí—„overdetermined“ post-koloniální historií i současností—pomáhá vyjednávat a vytvářet identifikaci pro nově formulovanou kolektivitu národa. Autorka tak zároveň ukazuje na instrumentalizaci sexuálního násilí a znovukonstruování dělících linií, které se vedou po liniích rasy, genderu a sexuality.

Během obhajoby bych autorku chtěla požádat o dovysvětlení následujících bodů:

Formulovat kde autorka vidí hlavní přínosy a sílu konceptualizace sexuálního násilí ve vztahu ke konceptům, které jsou pro ni klíčové „morální krize národa“ či „morální obnova národa“; autorka také pracuje se spojnicí „krize maskulinity a sexuálního násilí“ – vidí autorka potenciální úskalí a limity těchto

debat? Do jaké míry tyto debaty v kontextu JAR již apriori staví na konceptech rasy, a připisují problém „sexuálního násilí“ nikoliv specifickým vztahům, kontextům apod., ale populacím? V souvislosti s touto debatou, bych autorku také požádala o kritický komentář k následující tezi, kterou převzala ze sekundární literatury:

> *„Problematika může být tedy nahlížena skrze modelovou podobnost mezi apartheidem a znásilněním jako dominantní skupině vůči té, která je jí podřízena. V apartheidu jako dominantním hodnotovém systému existovala skupina (ne-bílé obyvatelstvo), jejíž hodnoty byly odlišné. Tato skupina je zpravidla reprezentována sociálně slabšími. Vládnoucí skupina používá násilí vůči skupině slabší, aby si udržela dominanci. Slabší skupina však může převzít násilí jako metodu k tomu, aby byla vyslyšena, což je jedním z projevů mladých „černých“ mužů, kteří násilí přijali jako způsob života. (Marchetti-Mercer 2003: 8)“*

Autorka si k analýze vybrala adekvátní—i vzhledem k množství matérie—metodu analýzy, kvalitativní obsahovou analýzu. Analýza je členěna spíše tematicky, nežli pomocí kategorií postavených na větší dávce abstrakce. To nicméně ve vztahu k této diplomové práci považuji za dobře zvolenou strategii. Autorce se povětšinou daří propojovat analytickou část zpět s částí teoreticko-konceptuální—explicitní formulaci by si zasloužilo proč autorka pojednává disciplinaci ženské sexuality (a kontroly panenství) jako součást sexuálního násilí. Moje největší výhrady k práci se pojí s hloubkou analytické reflexe a práce se sebraným primárním materiálem – zvláště v posledních pasážích práce je autorčin kritický vklad minimální. Podobně nedoartikulovány se mi zdají teze o intersekcionalitě.

Práce, vzhledem k objektivním překážkám, vznikala poměrně dlouho, autorka se mnou intenzivně konzultovala první fáze práce a první drafty, nicméně předkládanou verzi práce jsem neměla možnost komentovat. Autorka nicméně práci samostatně a přes komplikace dopracovala do velmi dobré podoby a i přes výtky k analytické vytěženosti zdrojů práci doporučuji k obhajobě s hodnocením „velmi dobře“.

13.9. 2018

Kateřina Kolářová